

Hemen önümüzdeki günler...

Yaşadığımız baskıcı ortamını bunalımından, hissettiğimiz yenilginin depresyonundan kurtulmak ve yeniden denemek/ işlevli olabilmek için yaratacağımız kolektif çaba bizi onaracak ve iyileştirecek...

Akın Atauz

10/06/2023

aatauz@yahoo.com

Önümüzdeki günlerde demokrasinin var olma hali, uygulanma biçimleri ve olası genişleme-derinleşme arayışları bakımından sivil topluma çok daha fazla iş düşecek gibi görünüyor.

Basit bir soru ile başlayalım: Ekolojik dengelerin korunması, iklim değişikliği ile ilgili gelişmeler karşısında hazırlıklı olabilmek, gelecek kuşaklara daha az riskli ve tahrip olmamış bir gezegen bırakabilmek için kime/ neye güvenebiliriz ve ne yapabiliriz?

Burada karşımıza çeşitli örgütlenme ölçekleri çıkıyor.

İlk akla gelen elbette uluslararası kuruluşların bu konulardaki bilgilendirici yayınları, uyarıları, öneri programları vb...

Daha sonra görece bir demokratik işleyişe sahip veya otoriter-despotik, gelişmiş kapitalist devletler/ merkezi yönetimler veya daha yoksul/ kaynakları sınırlı ve birçok ölçüt bakımından geride kalmış/ olanakları çok sınırlı devletler var. Bu ulus devletlerin oluşturduğu federatif-bölgesel birlikleri de bu sıralamada ulusal devletlerle uluslararası örgütlenmeler arasına yerleştirebiliriz.

Sıralamada biraz daha alt ölçeklere geldiğimizde yerel yönetimler, bölge veya kent yönetimleri ile karşılaşıyoruz. Yerel yönetimlerin bazı türleri merkezi yönetimin taşrası, bazı türleri de özerk veya görece serbestlikleri olan belediyeler biçimlerinde örgütlenmiş olabilir.

Sivil toplumun demokratikleşmedeki rolü

Yukarıdaki örgütlenme türlerinin hepsini “resmi” veya kurallar/ yasalar/ kalıplar vb. ile tanımlanmış ve yurttaşın ancak çeşitli dolayimlarla eriştiği veya etkileyebildiği (bazen de hiç ulaşmadığı) örgüt (ve dolayısıyla politika) düzeyleri olarak düşünebiliriz.

Ancak yukarıdaki ilk soru bakımından dikkate almamız gereken bir örgütlenme ölçeği daha var: Sivil toplumun kendi ihtiyaçlarına-taleplerine göre gönüllü olarak oluşturduğu yurttaş veya sivil toplum örgütlenmeleri... Bu tür örgütlenmelerin hangi düzeydeki ihtiyaçlar-talepler için örgütlenmiş olursa olsun teorik olarak tabanı geniş ama etki-uygulama ve dönüştürme kapasitesi bakımından son derece sınırlı olduğunu görmemiz gerekiyor.

Bu örgütlenmelerin, yani yurttaşın kendi düşünceleri-talepleri ve ihtiyaçları için bir araya gelmesi ve etki düzeyini artırabilmesi için en çok gereksinim duyduğu şey demokrasi. Ama nasıl bir demokrasi? Kapsayıcı ve özgürlükçü bir demokrasi mi yoksa göstermelik ve sınırlı-otoriter bir demokrasi mi? Görece düzeyde özgürlükler tanımlanmışsa bile, demokratik alan sınırlı/ genellikle sadece sandığa indirgenmiş kalıplı bir demokrasi mi? Yoksa özgür bir biçimde örgütlenmelere/ bu örgütlerde özgür tartışmalara ve kararlara, karar uygulamalarına ve denetimlerine elverişli bir demokrasi mi?

Sivil toplumun yaşadığı yer veya yerleşim biriminde deneyimlediği demokrasinin genel niteliği bakımından,

- despotizm (ve çok güçlü yasaklamalar),
- yarı despotik temsili demokrasinin geçerli olduğu (otoriter-seçimli demokrasi),
- demokratik temsili demokrasi ve
- temsili demokrasiden katılımcı demokrasiye açılan ve sonuç olarak temsil dolayımını daraltmayı/ortadan kaldırmayı amaçlayan en özgürlükçü

örgütlenme biçimlerini düşünebiliriz. Bu sıralama bir bakıma toplumun politik olarak etkinliğini ve belirleyici olabilme düzeyini de gösteriyor.

Eğer toplumun/ toplumun üyesi olan bireylerin bağlı olduğu federatif veya üniter devletlerin ve onların sınırları içindeki yerel yönetimlerin/ belediyelerin demokrasi konusundaki genel yaklaşımı, belirlenmiş olan kodlar-kurallar ve yasalar katılımcı bir demokrasiye doğru evrimi öngörmüyorsa ve bu anlayışın çok daha öncesinde sınırlar-engeller belirliyorsa sivil toplumun etkili olabilmesi, kararları etkileyebilmesi ve uygulamaları denetleyebilmesi oldukça sınırlı veya toptan olanaksız demektir.

Sivil bireyler nasıl örgütlenebilir/örgütlenmeli?

Türkiye'deki demokrasinin genel özelliklerinin, yukarıdaki sıralamaya göre ikinci sıradan birinci sıraya doğru yaklaşmakta olması riski ile karşı-karşıya olduğumuz bir ortamda eğer ilk soru bakımından bir şeyler yapabileceksek, yani toprağı, suyu, havayı ve biyolojik çeşitliliğı korumak ve bunu da insan haklarına uygun bir biçimde yapabilmek istiyorsak demokrasinin genel kalitesi sıralamasında, üçüncü sıradan dördüncü sıraya geçebilmek için çabalamamız gerekir.

Sivil bireyler olarak, katılımcı demokrasinin olanaklarını tanımlamak-düzenleyebilmek ve uygulayabilmek bakımından önümüzde çeşitli örgütlenme ölçekleri olduğunu düşünebiliriz:

- Öncelikle, kendi sivil toplum örgütümüzde veya girişiminde ne kadar katılımcı-demokratik/ eşitlikçi-hiyerarşiden uzak ve etkin bir çalışma ortamı yaratabiliyoruz?
- Bu örgütlenmenin benzer veya işbirliği yapmaya elverişli diğer sivil toplum örgütleriyle ilişki kurma, beraberlik veya ortak programlar geliştirebilme ve uygulama becerileri bakımından “katılımcı demokrasi” ufkunu yaratma ve geliştirme deneyimi ne kadar? Bu düzeyde saydam-hesap verebilir ve etkin bir mekanizma (katılımcı demokratik bir işleyiş) yaratabiliyor muyuz?
- İçinde bulunduğumuz sivil ve özgür örgütlenme biçimleriyle veya diğer ortaklarla birlikte davranarak-kooperatif biçimde çalıştığımız örgütlenmelerle birlikte, yaşadığımız çevrenin yerel yönetimleriyle/ belediyeleriyle demokratik (olabildiği kadar eşitler arası, katılımcı ve etkin) bir ilişki/ işbirliği mekanizması yaratabiliyor muyuz? Yerel yönetimlerle birlikte, program geliştirebiliyor ve ortakların her birinin kendi olanaklarına göre kaynaklarını kullanmasıyla uygulamalar/ uygulama denetimleri sağlayabiliyor muyuz?

Geçtiğimiz günlerde **Denge ve Denetleme Ağı** (DDA), “*Sivil Toplumdan Yeni Hükümet ve Meclis’e Sorular*” başlıklı bir metin yayınladı. Buradaki başlıklar:

- “Kuvvetler ayrılığı ivedilikle tesis edilecek mi?”
- “6284 ve kanunla tanınan haklar korumanız altında olacak mı?”
- “Engelliler ile ilgili mevzuat, BM Engelli Hakları Sözleşmesi’ne uygun olarak değişecek mi?”
- “Yoksullukla mücadele ve önlemede hak temelli politikalar uygulanacak mı?”

biçiminde özetlenmiş.

Yaşadığımız dünyanın demokratik olanaklarını ne kadar kullanabiliyor ve genişletebiliyorsak, bu verili ortamda politik çabalar için örgütlenme ve kendi sivil toplum yaşamını dönüştürme- iyileştirme çalışmaları yapabiliriz. Önümüzdeki dönem, “yapabileceğimizi yapmak” için örgütlenmeyi geliştirebilir ve bu örgütlenmeyi etkin bir biçimde harekete geçirmek için bütün enerjimizle çalışabiliriz. DDA’nın meclis için hazırladığı türden soruları formüle etmek ve bu sorular doğrultusunda varılabilecek yerlere doğru ilerleyebilmek için çaba gösterebiliriz.

‘Bizi kolektif çaba onaracak’

Bunun için, çalıştığımız sivil toplum örgütü veya inisiyatifinden başlayarak, bir yandan demokrasiyi geliştirmek ve bu demokrasiyi işleterek etkinliğimiz artırmak için geliştirmesi gereken yaklaşımları bulmak bir yandan da bu örgütün (gerekliyse) ortaklıklar/ beraberlikler sağlayarak etki yarıçapını geliştirmek üzere arayış içinde olabiliriz. Yaşadığımız yerin yerel yönetimini ve belediyesini, bu gelişmiş demokrasiyi kullanarak iş birliğine ve birlikte geliştirilecek programlara, ortak uygulamalara çağırabiliriz.

Şöyle düşünelim örneğin: Yaşadığımız yerin (habitatın) ekolojik sorunları/ gereksinimleri neler? Bunlar için ne tür iyileştirmeler, yeni düzenlemeler veya dönüşümler düşünülebilir? Bunları yapmak için kaynakları nasıl bulabilir/ çoğaltabiliriz?

Uygulamanın etki alanını genişletebilmek için ne tür ortaklıklar/ beraberlikler/ işbirliği programları vb. düşünebiliriz? Bu kooperatif çalışmayı belediye veya bir belediye alt birimi ile birlikte yapabilmek için, yeni bir akıl/ yeni bir model düşünebilir miyiz vb.

Sokağımızdaki ağaçlardan, otoparklardan veya çocuk bahçesinden, mahalle parkından, buraların genişletilmesi-daraltılması, bakımı ve denetimi sorunlarından başlayabiliriz. Atıklara/ atıkların geri kazanımına, altyapı iyileştirmelerine, enerji ve su kullanımında tasarrufa veya verimlilik artışına, tüketim maddelerindeki dayanışmanın örgütlenmesine, bazı eşyaların yeniden kullanımı için onarımına/ ortak onarım atölyelerine ve buradaki örtük bilgilerin paylaşımına kadar, binlerce küçük olay/ olgu için yaratıcı düşünceyi harekete geçirebiliriz.

Toplumsal cinsiyet, demografik yaş, ya da aidiyet-kültür veya sınıf gibi farklılıklara dayalı ayrımcılığı olabildiğince ortadan kaldıran ve eşitliğe doğru ufkunu genişleten yerel düşüncelere, örgütlenmelere ve birlikte iş yapma pratiğine ihtiyacımız var.

Yaşadığımız baskıcı ortamını bunalımından, hissettiğimiz yenilginin depresyonundan kurtulmak ve yeniden denemek/ işlevli olabilmek için yaratacağımız kolektif çaba bizi onaracak ve iyileştirecek...

Neden yapamayalım?

Akın Atauz